

УДК 631.15

DOI 10.33244/2617-5940.2.2019.243-254

*Ху Сунцзе***ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ**

У статті розглянуто економічну сутність поняття «інвестиції» та презентовано визначальні наукові підходи щодо розуміння їх змістового наповнення. Узагальнено теоретичні аспекти та виявлено найсуттєвіші тренди трактування поняття «інноваційний розвиток підприємств». Обґрунтовано необхідність інноваційного розвитку підприємств за умов глобалізаційних світових процесів та економічних трансформацій в Україні.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, інноваційний процес, економічний розвиток, інноваційний розвиток підприємств, конкурентоспроможність.

*Ху Сунцзе***ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ
ПРЕДПРИЯТИЙ**

В статье рассмотрена экономическая сущность понятия «инвестиции» и презентованы определяющие научные подходы понимания их содержательного наполнения. Обобщены теоретические аспекты и выявлены существенные тренды трактовки понятия «инновационное развитие предприятий». Обоснована необходимость инновационного развития предприятий в условиях глобализационных мировых процессов и экономических трансформаций в Украине.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, инновационный процесс, экономическое развитие, инновационное развитие предприятий, конкурентоспособность.

THEORETICAL ASPECTS FOR ENTERPRISES INNOVATIVE DEVELOPMENT

The article considers the economic essence of the concept of "investment" and presents the defining scientific approaches of understanding their content. Theoretical aspects were summarized and significant trends of interpretation of the concept "innovative development of enterprises" were identified. The necessity for enterprises innovative development in conditions of global processes and economic transformations in Ukraine is substantiated.

Key words: innovation, innovation activity, innovation process, economic development, innovative development of enterprises, competitiveness.

Постановка проблеми. Глобальна економічна трансформація та виклики, що постали перед Україною, супроводжується значним зростанням рівня технологічності суспільного відтворення в світі. Прискорення економічного розвитку всіх галузей національної економіки, що супроводжується євроінтеграційним поступом, вимагає формування інноваційних засад діяльності вітчизняних підприємств та їх подальшого інноваційного розвитку.

Обраний Україною вектор євроінтеграційного поступу вимагає наближення національної економічної системи до економічних систем країн Європейського Союзу. Тому важливим є питання запровадження моделі інноваційного розвитку. Формування системи управління інноваційним розвитком підприємств повинно забезпечуватися оперативним реагуванням та швидкою адаптацією до впливів глобальних та локальних чинників.

Сучасні світові тенденції економічного розвитку країн стимулюють необхідність та безальтернативність побудови моделі пришвидшеного інноваційного розвитку. Конкурентоспроможність національної економіки, галузі та безпосередньо підприємства уможлиблюється реалізацією такої моделі з урахуванням світових інноваційних здобутків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженням інноваційного розвитку підприємств присвячені наукові праці багатьох вітчизняних та іноземних вчених. Заслужують значної уваги фундаментальні дослідження М. Туган-Барановського щодо циклічності економічного розвитку та стану розвитку технічного прогресу, Й. Шумпетера, який розробив інноваційну теорію економічного розвитку, П. Друкера про інновації, як джерело економічного прогресу тощо. Проблематика діяльності підприємств на засадах інновацій та інноваційного розвитку стала предметом багатьох наукових досліджень для вітчизняних вчених: О. Бутнік-Сіверський, В. Василенко, Б.Заблоцький, І. Зеліско, В. Мельник, О. Немчин, В. Шматько та інших.

Проте, багатоаспектність цієї проблематики залишаються предметом дискусій. За умов посилення глобалізаційних процесів та економічних трансформацій в Україні, необхідною є систематизація підходів щодо розуміння змісту інновацій та виявлення актуальних трендів теорії інноваційного розвитку підприємств.

Мета статті полягає у розкритті економічної сутності інноваційного розвитку підприємств, узагальненні теоретичних підходів та виявленні сучасних особливостей трактування інноваційного розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу. За оцінками Світового банку та Міжнародного валютного фонду, до 2030 р. перелік найбільших економік світу істотно не буде змінено. Лідерство належатиме країнам, які виграють світову конкуренцію в технологіях, інноваціях та дослідженнях [1]. Здійснення інноваційної діяльності уможливорює інноваційний розвиток підприємства, визначальним вектором якого є забезпечення економічного зростання та досягнення позитивної фінансової результативності.

Сутність інновацій розкривається у Законі України «Про інноваційну діяльність», згідно якого: «...інновації - новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного,

комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [2].

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні протягом 2011-2021 рр. представлені у статті 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»:

1. освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;
2. розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки»;
3. освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;
4. освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;
5. технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;
6. впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;
7. широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища [3].

Для всебічного розкриття поняття «інноваційний розвиток підприємства», необхідно розглянути сутність та економічний зміст інновацій.

В кінці XIX століття український вчений М. Туган-Барановський у праці «Промислові кризи у сучасній Англії, їх причини і вплив на народне життя» обґрунтував циклічність розвитку економіки і залежність рівня попиту на капітал від стану розвитку технічного прогресу [4]. Ці дослідження дали

певний старт для подальших наукових розвідок з проблематики інновацій та їх впливу на економічні процеси.

Австрійський вчений Й. Шумпетер на початку ХХ століття у своїй праці «Теорії економічного розвитку» застосував термін «інновації», як зміну з метою впровадження і використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих засобів, нових методів виробництва, нових виробничих комбінацій, освоєння нових ринків збуту та нових джерел сировини. Й. Шумпетер вважав, що інноваційна діяльність ґрунтується на схильності підприємця-новатора до ризику, який за умови вдалого впровадження нововведення одержує монопольний прибуток, а новація поступово розповсюджується і використовується іншими підприємствами, наступне ж падіння норми прибутку підприємства-першопрохідця стимулює його до нових інновацій [5, с.200].

Історично сформувалися два визначальних наукових підходи щодо розуміння сутності інновації:

перший - це результат процесу пізнання, втіленого у вигляді нової продукції, нової технології, нового методу, введення нових елементів, принципів, підходів до реалізації економічної діяльності замість існуючих чи паралельно діючих, тобто нововведення, створене на основі наукового знання;

другий - це процес доведення наукового відкриття або технічного винаходу до стадії практичного використання [6, с. 202].

Дослідження П. Друкера уможливили розгляд інновацій як джерела економічного прогресу. Він наголошував, що інновації – це особливий інструмент підприємців, засіб за допомогою якого вони мають шанс створити новий вид бізнесу чи послуг [7, с.156]. Тобто інновації можливо розглядати як сформовані та реалізовані в економічному обороті певні конкурентні переваги, які втілені в комерціалізовану продукцію.

А. Гречан доводить, що інновації є кінцевим результатом інноваційної діяльності у вигляді нового або удосконаленого продукту, що реалізується на

ринку, чи нового або удосконаленого технологічного процесу, який використовується у практичній діяльності з метою досягнення економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту [8, с. 34]. І. Зеліско зазначає, що під інноваціями необхідно розуміти нововведення, які несуть позитивні та прогресивні зміни, а також сприяють вдосконаленню процесів та функціонуванню систем [9].

В. Василенко та В. Шматько у своїх дослідженнях під інноваціями розуміють нововведення, які пов'язані із науково-технічним прогресом і передбачають відновлення основних фондів і технологій, вдосконалення управління економікою підприємства [10, с.35]. Цієї думки дотримуються О. Немчин та О. Бутнік-Сіверський, які визначають інновацію як використання нових ідей, науково-технічних розробок та будь-яких нових творчих досягнень із метою отримання більш значущих, ефективних і корисних результатів в інтересах людини й суспільства в цілому [11, с. 33].

Досить неординарними є розуміння інновацій Б. Заблоцьким, який їх розглядає як процес формування нового мислення, створення, розробки, впровадження у виробниче використання і розповсюдження нового технічного, товарного, системного, соціального, екологічного та іншого рішення (новації), яке задовольняє визначену виробничу, соціальну потребу чи національний інтерес [12, с.112].

Багатоаспектність та комплексність поняття «інновація» проявляється у постійній зміні та доповненнях до розуміння сутності поняття , що враховують сучасні аспекти суспільного розвитку .

Згідно з міжнародними статистичними стандартами інновацій виділяють сім основних видів інноваційної діяльності: наукові дослідження та розробки; технологічне оснащення і організація виробництва інноваційної продукції; придбання технологій в розукомплектованому вигляді; придбання технологій в укомплектованому вигляді; виробниче проектування; засвоєння інноваційної продукції (пуск виробництва); маркетинг нової продукції [13, с.207].

Для розкриття сутнісного змісту поняття «інноваційний розвиток», доцільним є розгляд не тільки інновацій, а також трактування поняття «розвиток». Розвиток презентують, як незворотний процес зростання різноманітності й ефективності виробництва, ускладнення форм економічного устрою внаслідок змін технологій, появи нових товарів, трансформації організаційних та інституційних форм наукової діяльності [14, с. 19]. При цьому розвиток пояснюють як цілеспрямований, незворотній рух об'єкту, зміну його якісного стану, перехід між станами, а також передумову зростання [15, с. 98].

Під інноваційним типом розвитку розуміють спосіб економічного зростання, заснований на постійних і систематичних нововведеннях, спрямованих на суттєве поліпшення всіх аспектів діяльності суб'єктів господарювання (промислових підприємств), що передбачає використання принципово нових прогресивних технологій, перехід до випуску високотехнологічної продукції та розробки механізмів реалізації управлінських рішень в інноваційній діяльності [16, с. 67]. Інноваційною вважають таку модель розвитку, яка безпосередньо ґрунтується на отриманні нових наукових результатів та їх технологічному впровадженні у виробництво, забезпечуючи приріст ВВП головним чином за рахунок виробництва та реалізації наукоємної продукції та послуг [17, с. 27-28].

Поняття «інноваційний розвиток» розглядається не тільки в масштабах макроекономічного рівня, а також застосовується в дослідженнях мікроекономічного рівня. Проте, прослідковується наявність невеликої кількості досліджень інноваційного розвитку через призму мікрорівня. Така ситуація ускладнює процес всебічного та ґрунтового вивчення існуючих теоретичних засад щодо розуміння економічного змісту поняття «інноваційний розвиток підприємства», особливо в контексті відповідності сформованому бізнес середовищу та глобалізованому економічному простору [18, с.24-27].

Формування теорії інноваційного розвитку започатковано було у другій

половині XIX ст. та в сучасному вигляді є науковим доробком вчених, які здійснювали наукові розвідки економічного розвитку суспільства, у процесі яких були виявлені тенденції щодо нерівномірності темпів економічного росту.

В дослідженнях багатьох вчених, що представляли різноманітні економічні школи: класичну і неокласичну економічну теорію, маржиналізм, кейнсіанство, некейнсіанство, інституціоналізм, концепції науково-технічного прогресу і неотехнологічні теорії, науково-технічний процес, інновації - базисний чинник економічного розвитку.

Більшість вчених розглядають інноваційний розвиток, як «спосіб економічного зростання, заснований на постійних і послідовних нововведеннях, направлених на суттєве покращення діяльності підприємств, з використання нових ресурсних факторів у створенні інноваційних товарів і формуванні конкурентних переваг, які ґрунтуються на впровадженні у виробництво нових технологій» [19].

З точки зору якісних властивостей, інноваційний розвиток презентують як складний процес (прикладного характеру) створення та впровадження інновацій з метою якісних змін об'єкта управління й отримання економічного, науково-технічного, соціального, екологічного чи будь-якого іншого виду ефекту, який пов'язаний з необхідною умовою виживання і розвитку підприємств у довгостроковій перспективі [20]. Також передбачається досягнення максимальної ефективності інноваційного процесу, який визначається кількісно за повнотою та швидкістю руху за інноваційним циклом [21]. Тобто інноваційний розвиток уможливорює зростання рівня конкурентоспроможності, при цьому інновації виступають в якості визначального чинника формування конкурентних переваг.

Узагальнюючи існуючі в науковій літературі погляди на поняття «інноваційний розвиток підприємства», виокремимо два найсуттєвіших тренди:

- науково-результативний, який презентує інноваційний розвиток з

точки зору результативності наукової та науково-технічної діяльності підприємства;

- функціональний, який розкриває інноваційний розвиток як сукупність функціональних етапів щодо досліджень та розробки, створення та імплементації інноваційних проектів на підприємстві.

Висновки. Інноваційний розвиток підприємств має стратегічне значення у системі формування конкурентоспроможних засад розвитку галузей та сфер національної економіки. Функціонування сучасних підприємств відбувається в умовах трансформаційних соціально-економічних процесів, розвитку національної економіки під впливом посилення конкуренції на світовому економічному просторі. Сьогодення вітчизняного бізнес - середовища характеризується значною динамічністю, потребує постійного швидкого реагування та корегування методів управління, прийняття відповідних стратегічних рішень.

Сучасні інноваційні тренди розвитку підприємств набувають значної вагомості, головним вектором яких є досягнення підприємствами конкурентних переваг на засадах максимізації рівня задоволення попиту споживачів у високоякісних товарах та послугах. Безальтернативною умовою забезпечення ефективної діяльності та позитивної фінансової результативності сучасних підприємств є інновації. Застосування інновацій є визначальним аспектом інноваційного розвитку підприємств та формування його конкурентних переваг.

Список джерел:

1. Прогноз розвитку світової економіки до 2030 року. [Електронний ресурс]. URL: <https://strategy.uifuture.org/prognoz-rozvitkusv%D1%96tovoiekonom%D1%96ki-do-2030e.html> (дата звернення: 10.09.2019).
2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 01.10.2019).
3. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 16.01.2003 р. № 433-IV (з наступними змін. та допов.). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. [Електронний ресурс]. URL:

<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=433-15> (дата звернення: 07.10.2019).

4. Туган-Барановский М.И. Промышленные кризисы в современной Англии, их причины и влияние на народную жизнь. СПб., 1894.
5. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. Пер. с англ. Москва: Прогресс. 1982. 354 с.
6. Мельник В. І. Інноваційні зміни в економіці в контексті еволюційних зрушень. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. Випуск 2 (48). С.200-207.
7. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке [пер. с англ.]. Москва: Издательский дом «Вильямс», 2000. 272 с.
8. Гречан А. П. Теоретичні засади визначення інноваційного потенціалу підприємства. *Економіка та держава*. 2005. №7. С. 34–37.
9. Зеліско І. М. Інноваційна парадигма підвищення конкурентоспроможності телекомунікаційних підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 2 (24). С. 24–29.
10. Василенко В.О. , Шматько В.Г. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2003. 440 с.
11. Немчин О.Ф., Бутнік-Сіверський О.Б. Сучасний стан інноваційного розвитку України. *Інтелектуальна власність*. 2003. № 1. С. 32–39.
12. Заблоцький Б.Ф. Економіка й організація інноваційної діяльності: Навч. посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 456 с.
13. Рязанова О. Е., Назарова Е. В., Сычева Е. И. Теоретико-методологические аспекты инновационной деятельности организации : монография. Москва : ИИУ МГОУ, 2016. 312 с.
14. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку. Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2008. 397 с.
15. Телишевська Л.І., Коледіна К.О. Інноваційний розвиток промислових підприємств та напрямки його реалізації. *Фінанси підприємств: проблеми теорії та практики*: монографія / Н.Е. Аванесова, А.М. Волосов, К.О. Коледіна та ін. Харків: Лідер, 2016. С. 92-108.
16. Коледіна К.О. Циклічність інноваційного розвитку підприємства. *Наука та інновації як ключові фактори конкурентного лідерства у глобальній економіці*: зб. тез наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16-17 жовтня 2015 р.). Київ: Аналітичний центр «Нова економіка», 2015. С. 67-69.
17. Методичні рекомендації з реалізації кластерної політики. [Електронний ресурс]. URL: <http://severcom.ru/aboutnorth/> (дата звернення: 22.09.2019).
18. Телишевська Л.І., Коледіна К.О. Теоретичні засади інноваційного розвитку. *Проблеми розвитку фінансових послуг*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19 листопада 2014 р.): у 3-х ч. Харків: ХНУБА, 2014. Ч. 3. С. 24-27.

19. Баранчеев В., Мартынов Л., Рузанкин А., А. Степанов А. Механизмы инновационного развития предприятия. *Изобретательство*. 2002. № 7. С. 9–17.
20. Карлюк Д. О. Удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств льнопереробної галузі : автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. екон. Наук : 08.06.01. Київ, 2006. 24 с.
21. Гурков И. Б. Инновационное развитие и конкурентоспособность. Очерки развития российских предприятий. М. : ТЕИС, 2005. 235 с.

References

1. Ukrain's'kyj instytut majbutn'oho (2018), "Forecast of development of the world economy till 2030", available at: <https://strategy.uifuture.org/prognoz-rozvitku-sv%D1%96tovo-ekonom%D1%96ki-do-2030e.html> (Accessed 10 September 2019).
2. (2002). Pro innovatsiinu diialnist : Zakon Ukrainy vid 04.07.2002. № 40-IV [The Law of Ukraine "About innovation activity"04.07.2002]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
3. (2003). Pro priorytetni napryamy innovatsiinoi diialnosti v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 p. № 433-IV [The Law of Ukraine " About priority directions of innovative activity in Ukraine" 16.01.2003]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=433-15>.
4. Tugan-Baranovskyi M. (1894). Promyshlennye krizisy v sovremennoi Anglii, ih prichiny i vliyanie na narodnuu zhizn [Industrial crises in modern England, their causes and impact on national life.]. (Trans. from the English). Saint Petersburg.
5. Shumpeter, Y. (1982). Teoriya ekonomicheskogo razvitiya [The theory of economic development]. (Trans. from the English) . Moscov: Progress .
6. Melnyk, V. (2016). Innovatsiini zminy v ekonomitsi v konteksti evolutsiinyh zrushen. [Innovative changes in the economy in the context of evolutionary shifts]. *Naukovyi visnyk Uzhgorodskogo universytetu*, 2 (48), 200-207.
7. Druker, P. (2000). Zadachi menedzhmenta v XXI veke [Challenges of management in the 21st century] (Trans. from the English). Moscov: Izdatelskiy dom «Vilyams».
8. Hrechan, A. (2005). Teoretychni zasady vyznachennya innovatsiinogo potentsialu pidpryemstva [Theoretical basis for determining the innovation potential of the enterprise] . *Ekonomika ta derzhava*, 7, 34–37.
9. Zelisko, I. (2018). Innovatsiina paradygma pidvytschennya konkurentospromozhnosti telekomunikatsiinyh pidpryemstv [Innovative paradigm of increasing the competitiveness of telecommunication enterprises]. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, 2(24), 24-29.
10. Vasylenko, V., Shmatko, V. (2003). Innovatsiinyi menedzhment [Innovative management]. Kyiv : TsUL.

11. Nemchyn, O., Butnik-Siverskyi, O. (2003). Suchasnyi stan innovatsiinogo rozvytku Ukrainy [The current state of innovative development of Ukraine]. *Intelektualna vlasnist*, (1), 32–39.
12. Zablotskyi, B. (2007). *Ekonomika i organizatsiya innovatsiinoi dialnosti* [Economy and organization of innovative activity]. Lviv: Novyi Svit.
13. Ryazanova, O., Nazarova, E., Sycheva E. (2006). *Teoretiko-metodologicheskie aspekty innovatsionnoi deyatelnosti organizatsii* [Theoretical and methodological aspects of innovative activity of the organization]. Moscow: IPU MGOU.
14. Zyanko, V. (2008). *Innovatsiynе pidpryemnytstvo : sutnist, mehanizmy i formy rozvytku* [Innovative entrepreneurship: essence, mechanisms and forms of development]. Vinnytsya: UNIVERSUM.
15. Telyshevska, L. Koledina, K. (2016). *Innovatsiyni rozvytok promyslovyh pidpryemstv ta napryamky yogo realizatsii. Finansy pidpryemstv : problemy teorii ta praktyky. Monografia.* [Business finance: problems of theory and practice: monograph]. Avanesova, N., Volosov, A., Koledina, K. Kharkiv: Lider.
16. Koledina, K. (2015). *Tsiklichnist innovatsiinogo rozvytku pidpryemstva.* [Cycle of innovative development of the enterprise]. *Nauka ta innovatsii yak klychovi faktory konkurentnogo liderstva u globalniy ekonomitsi : zb.tez nauk. robit uchasnykiv mizhnar. nauk-prakt. konf.* Kyiv: Analitychnyi tsentr «Nova ekonomika», 67-69.
17. *Metodologichni rekomendatsii z realizatsii klasternoї polityky* (2019) “Methodological recommendations for implementation of cluster policy”, available at: <http://severcom.ru/aboutnorth/> (Accessed 22 September 2019).
18. Telyshevska, L., Koledina, K. (2014). *Teoretychni zasady innovatsiinogo rozvytku* [Theoretical principles of innovative development]. *Problemy rozvytku finansovyh poslug: Materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf.* Kharkiv: KhNUBA, P. 3, 24-27.
19. Baranchev, V., Martynov, L., Ruzankin, A., Stepanov, A. (2002). *Mehanizmy innovatsionnogo razvitiya predpriyatiya* [Mechanisms for the enterprise innovative development]. *Izobretatelstvo*, 7, 9-17.
20. Karluk, D. (2006). *Udoskonalennya upravlinnya innovatsiynym rozvytkom pidpryemstv lonopererobnoi galuzi* [Improvement of innovative development management of linen processing enterprises] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. nauk : 08.06.01. Kyiv.
21. Hurkov, I. (2005). *Innovatsionnoe razvitie i konkurentosposobnost. Ocherki razvitiya rossiyskih predpriyatiy* [Innovative development and competitiveness. Essays on the development of Russian enterprises]. Moscow: TEIS.

Ху Сунице – аспірант Державного університету телекомунікацій (м. Київ).